

Görbe László

A pedagógus munka kérdőjelei ...

Nagy a bizalma annak a tulajdonosnak, aki egy birtokában levő nagyszerű műremeket a restaurátorra bíz. A Jóisten ránk, tanárookra, ennél mérhetetlenül többet bízott. Ránk nem egy műremeket, hanem annál mérhetetlenül többet bízott, a fiatalokat, az Ő népét. Az ő kibontakoztatásukat, lelküket gondoljuk.

Többnyire joggal panaszkodunk, hogy hiányosak eszközeink, kevés az erőnk, túlterheltek vagyunk, de lehetetlent nem is várnak tőlünk. Amire képtelenek vagyunk, azért felelősség nem terhel. Amire viszont küldetést kaptunk, amire vállalkoztunk, hogy reményt és tudást átadjunk, azt mindegyikünk meg tudja tenni.

Amikor gyerekekről, diákról, tanulóról stb. beszélek, akkor természetesen iskolába járó leányokat és fiúkat is egyaránt értek a továbbiakban. Amikor tanárról beszélek, akkor minden iskolában dolgozó tanár vagy tanító munkatársra gondolok.

Ugyanakkor szembe kell néznünk a mai társadalom által támasztott kihívásokkal is. Az újkor egyik legfontosabb vívmánya, hogy az embert szabad, jogokkal és felelősséggel felruházott személyt állította a középpontba. A modern demokráciákban, kiemelten fontos értékévé vált az emberi személy méltósága, az egyén jogainak érvényesülése, a lelkiismereti szabadság és vallásszabadság a mai világ alapkövetelménye lett. Erre az életre kell felkészíteni a fiatalokat.

Erre a feladatra vállalkozik az, aki iskolában dolgozik és a társadalomtól az oktatás közfeladatát elvállalja.

A társadalom feladata, hogy megmondja (megrendelje), hogy mit kér a közoktatástól és a szakmának kellene megmondani, hogy mibe kerül. Ahogy a ház építésénél is, megrendelőt az építész szembesíti azzal, hogy az álma mibe is kerül. Dönthet, hogy megrendeli-e?

A reformirányzatok szerint nem a tanár áll az iskola középpontjában, hanem a diák, nem a tanítás, hanem a tanulás. Nem az a fontos, amit a tanár elmond, hanem amit a diák fölfedez magának.

Az iskolába kerülő diákoknak jelenleg a becslések szerint 20-30%-a valamilyen területen sajátos nevelést igényel. Azt jelentheti, hogy bizonyos területeken esetleg nagyon tehetségesnek bizonyul, más területen esetleg tanulási nehézségekkel küzd. A szülő értetlenül áll az ilyen gond előtt, de mi tanárok sem lettünk felkészítve ennek kezelésére. Ezért időként felmerül, hogy mit tudunk kezdeni vele. Ugyanakkor több diák nevelési hiányosságokkal (kötelességtudat, az életkornak megfelelő figyelem fenntartás, stb.) érkezik az iskolába.

Az előző oktatási kormányzat ezeket a diákokat, az esélyegyenlőség jelszavával belökte a közoktatásba, megszüntetve a sajátos gondoskodásban nevelést, viszont igazában nem rendezte, hogyan is neveljük őket. Az iskolákat nem vértette fel ennek szakszerű kezelésével (talán még ezután kell megtalálnunk a megfelelő módszereket).

Ennek következtében sok család úgy érzi, hogy az iskola nem tesz meg mindent gyermekének neveléséért.

Nagyon sok család napi hat-hét óra iskolai munka után egy-két különóra viszi gyermekét, mert nincs bizalma abban, hogy az iskola olyan tudást közvetít számára, amely lehetővé teszi, megfeleljen a gimnáziumi felvételin, érettségien, nyelvvizsgán, és sorolhatnám tovább... (A különóra díja többszöröse a tanári óradíjnak.) A túlterhelés innen is adódhat.

Milyen érdek fűződik ahhoz, hogy a diákjaink külső vizsgákon, például nyelvvizsga letétele után, különféle felvételi tanfolyamokon (súlyos összegekért) kerüljenek egyetemre. Miért nem tudja megoldani a közoktatás?

Azt tapasztalják a fiatalok, hogy a mai közélet szereplői, egyre többen túteszik magukat törvényen és erkölcsön, mások érdekein, a közjó szempontjain. Ennek következtében a tudással épített jövő értéktelenebbnek látszik. Ezért az iskola és a szülői ház közötti bizalom is megrendülni látszik. (Úgy látom, hogy több mozgalom ennek további rontásán fáradozik!)

Ebben a helyzetben, hogyan lehet egyensúlyt teremteni család és iskola, tanítás és tanulás, a jogok és kötelességek, a személy méltósága és felelőssége között?

A gazdaság egyik alapvető forrása az emberi munka. Jelenleg még mindig nagyon sok embernek az jut eszébe, hogy a régi marxista munka szemlélet, hogy a munka szükséges rossz és nem elsősorban értékteremtés.

A tanárok értékteremtése abból származhat, hogy mások életének, jellemének kibontakozását segítik elő. Azzal is szembe kell nézni, hogy mi tanárok sem mindig érezzük ennek felemelő jellegét.

Jellemző a tanárookra is a két kőfaragó története, akiket munkájukról kérdeztek. Az egyik arról beszélt, hogy unalmas és egyhangú munkával, kövek faragásával keresi bérét, hogy el tudja tartani családját. A másik kőfaragó ugyanarról a munkáról elégedetten beszél. Örül, hogy részt vehet egy ilyen gyönyörű katedrális építésében.

Részt veszünk-e gyerekek saját székesegyházának építésben, vagy akadályozzuk a munkát.

A tanári munkának megbecsülése (anyagi és társadalmi) még nem állt helyre. Elindult, de jelenleg megállt. Bár attól a közoktatás nem javulna semmit, ha most azonnal megemelnék a fizetéseket, akár a duplájára (ami a megterhelés miatt valós lenne).

A társadalomnak szembe kell nézni azzal, hogy néhány év múlva nem lesz elég tanár a természettudományos tantárgyak tanítására. Vajon a társadalom számára tudunk-e képezni olyan természettudományos érdeklődésű fiatalokat, akik alkalmasak lesznek a technikai feltételeket biztosítani a társadalom számára.

A mai tanári társadalomtól azt várjuk, hogy készüljön, dolgozatot javítson és 22-26 órában magas minőségben tanítson és neveljen. Ehhez jár még egy megnövekedett adminisztráció is.

Mint igazgató tapasztalom, hogy a jelenlegi minősítési folyamat, alkalmatlan a tanárok értékelésére. Bonyolult, nehézkes, inkább növeli a túlterhelést, ahelyett, hogy valós visszajelzést adna a pedagógusnak és igazgatónak.

Néhány példát is megfogalmazok az iskolában felmerült tantárgyi gondokkal kapcsolatban a tantestület segítségével.

Nem elég az iskolában oktatott tantárgyak tananyagának bizonyos részét kicserélni, annak módszertani feldolgozását sokkal jobban kellene segíteni. A tanárok nem érzik, hogy hol vannak a súlypontok az új tananyagban, nem mindig találják meg a megfelelő didaktikai megoldásokat.

A részképességekkel rendelkező diákoknak mit és hogyan közvetítsünk? Mennyi tananyag szükséges ahhoz, hogy művelt emberekké váljanak és mi az, ami már túlterhelte teszik a sérült diákokat.

Modern digitális eszközök jó pedagógiai felhasználásának kidolgozása még várat magára. Az eszközök beszerzése jelenleg néhány cég nyereségét mozdítja inkább elő, mint az iskolai oktatást.

Az emelt szintű érettségi követelményei több tárgyból túlmutatnak a tantervi anyagon, ezért csak egyéni fejlesztéssel sajátíthatók el.

Magyar nyelv és irodalom tantárgy megújulása elképzelhetetlen anélkül, hogy újra gondoljuk a kötelező olvasmányok körét, a memoriterek szerepét, a fogalmazási és helyesírási készség fejlesztésének új lehetőségeit. Régóta megoldandó nehézség az érettségi követelmények és a tantervi követelmények számos esetben nem fedik egymást.

Történelem tantárgyban elvárható didaktikai sokszínűség és motiváció érzékenység nincsenek összhangban az elvégzendő tananyag mennyiségi és terjedelmi követelményeivel. Az érettségire felkészítés többlet erőfeszítést igényel a jelenlegi számonkérés miatt.

A műszaki, orvosi és más egyetemi pályára készülők nem alapozza meg eléggé a középiskolai képzés. Más, többet kérnek az egyetemen a diáktól, mint a középiskolában tanított tananyag.

A nemzet jövője szempontjából óriási jelentősége van annak, hogy fiai mennyire jól beszélnek a nyelvet. Azzal, hogy az érettségivel szemben a nyelvvizsgát tesszük kötelezővé, ezzel mind az iskolai nyelvoktatást, mind az érettségi jelentőségét csorbítjuk. Azt is tudomásul kell venni, hogy nem minden diák képes magas szinten két idegen nyelvet elsajátítani.

A művészeti tárgyak tanítása ilyen terhelés mellett szinte reménytelen feladat.

Társadalmunkban a fiatalok lehetséges életcélok, életstílusok és értékek elképesztő kavalkádjával szembesülnek. Bármelyiket választják, olyan készségeket kell elsajátítani, melyek egyáltalán nem természetesek, és amelyek a választott szerep keretei között viszont szükségesek. Ezeknek a szerepeknek elsajátításához szükséges tanulási folyamat egyre bonyolultabb. Egyre jobban kitolódik az időpont, amikor a fiatal végre úgy érzi, hogy megszerezte és birtokolja a szakmájához szükséges tudást és önbizalmat.

A tanári és szülői szerep egyik legfrusztrálóbb mozzanata, hogy sohasem lehetünk biztosak abban, vajon helyesen járunk-e el. Hogy a nevelés sikeres volt vagy sikertelen, arra csak akkor derül fény, amikor a gondozásunkra bízott gyermek felnőtt – azaz amikor már túl késő.

Magister non nascitur, sed fit: senki sem születik tanárnak, hanem azzá lesz, tartja a latin közmondás. Ahol a tanár egész lényével határozottságot sugároz, ott a gyermek biztonságban érzi magát, és mer ráhagyatkozni. Ha tanulóban megszületett a bizalom, a tekintély nem külső kényszer, hanem belülről formáló erővé válik.

Azt gondolom, hogy ennek a bizalomnak a megerősítését, építését és gondozását kell elősegíteni a következő időben és nem lerombolni.